

MORE TO BRIEF HISTORICAL REVIEW OF LOGISTICS

Abstract: The subject assumes and confirms that the development of public relations is accompanied by the historical development of logistics.

Author information:

Svetlozar Stoyanov

Logistic engineer and technician "Construction and architecture"

Secretary of the Branch of the National institute of archaeology with museum in Shumen

✉ s_v_stoyanov@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

Logistics, modern logistics, logistic engineering

Neli Dimitrova

Associate professor PhD

at Konstantin Preslavsky – University of Shumen

Faculty of Technical Sciences

Department Engineering Logistics

✉ dimitrova.nelly@gmail.com

🌐 Bulgaria

Aко се върнем назад във времето, в Древна Гърция (ок. 1050 г.пр.н.е. – 148 г.пр.н.е.), думата логистика се е употребявала, за да се представи изкуството да се разсъждава, определяла е изкуството за предвиждане на бъдещи резултати, както и изкуството за пресмятане на ресурсите. В своята епоха (336 г.пр.н.е. – 323 г.пр.н.е.) Александър III Македонски (356 г.пр.н.е. – 323 г.пр.н.е.) за пръв път всеобхватно управлява и контролира съставянето на маршрута на движение на войските, при който маршрутът им се свързва с руслата на реките и с разположението на по-големи населени пунктове. Целта е своевременно снабдяване на армията с оръжие, муниции, екипировка, оборудване и продоволствие. Това проличава във военния поход на Александър III Македонски през 330 г.пр.н.е. за превземането на Персия. В Римската империя (27 г.пр.н.е. – 476 г.сл.н.е.) названието логистика е обобщавало правилата за разпределяне на продоволствията [8, с. 12; 18, с. 8 – 9; 20, с. 7 – 8; 21, с. 22 – 23; 22, с. 4].

Византийският император Лъв VI Философ (886 – 912) е използвал за пръв път понятието логистика във военната област. Прави го в своя военен трактат „Тактика“, който той пише след като арабите завладяват Солун в битката от 904 г. В произведението си авторът е посочил, че задачите на логистиката включват: „...да се пресмята пространството и времето, правилно да се преценява отражението на местността, както върху движението на нашите войски, така и върху съпротивителната сила на противника. В съответствие с тяхното влияние да се управлява движението и разположението на собствената войска“. Лъв VI описва в своя труд логистиката като спомагателна военна дисциплина, която е решителен фактор за военните действия. Тя е наука за структурата на армията, нейното снабдяване, нормите за продължителност на движението и почивките, снабдяването с оръжие и военно имущество, за съвременното обезпечаване на нейните потребности и съответната подготовка на елементите на военното

придвижване. В трактата „Книга за военното изкуство”, от втората половина на X в., който се свързва с литературната дейност на византийския стратег магистър Никифор Уран (X – XI в.), също се отбелязва същественото значение на ресурсното осигуряване¹ [3, с. 12 – 13; 6, с. 37 – 38; 9, с. 92 – 93; 11, с. 15; 19, с. 7; 27, с. 277, с. 280].

Във Франция крал Луи XIV Бурбон (1638 – 1715) още през 1670 г. поставя функционалните полета на длъжността „Marechal des logis”, занимаваща се със снабдяването, транспортирането, лагеруването и съобразяването с това на походния марш на армията. Френското logis означава жилище, квартира от глагола loger – живея, обитавам, нощувам. Названието е изведено от гръцкото *logisticos* – експерти по счетоводство, или от латинското *logista*, срещащо се в римската и византийската администрация. В епохата (края на XVIII – началото на XIX в.) на Наполеоновите войни логистиката се е определяла като наука за управление на планирането на запасите, транспортирането и снабдяването на войските. Наполеон I Бонапарт (1769 – 1821) е разбирал, че без правилен разчет на ресурсите и потребностите във всеки етап от военните походи, успехът е непостижим. През 1844 г. инженер Арсен Жул-Емил Дюпои (1804 – 1866) публикува статия за избор на логистични разходи – транспортиране или съхраняване. Разглежда се възможност за използване на складове за стоки и товари при тяхната доставка с речен транспорт, като, в случая, така доставените количества са в по-голям обем, отколкото при доставка с автомобилен транспорт, независимо от риска. Генерал Шарл дьо Гол (1890 – 1970), участник във Втората световна война (1939 – 1945) и Президент на Френската Република (1959 – 1969), употребява в своите трудове понятието логистика, под което той разбира „...управление на снабдяването на армията и военния транспорт” [7, с. 11; 12, с. 19 – 20; 15, с. 62; 21, с. 23; 24, с. 17, с. 18].

В Германия философът и математик Готфрид Вилхелм фон Лайбниц (1646 – 1716) въвежда термина логистика за обозначение на математическата логика като синоним за разработваната от него „*Calculus ratiocinator*”, т.е. концепция на универсална логическа теоретична рамка за изчисления чрез умозаключения. За генерал-майор Карл фон Клаузевиц (1780 – 1831) логистиката намира практическа реализация в областта на военното тилово стопанство (когато снабдителните процеси на войските, по време на поход, са били съпътствани от функционирането на интендантските, а по-късно и на техническите служби и транспортирането на хора и материали) [2, с. 5].

Швейцарският барон Антоан-Анри Жомини (1779 – 1869) в своя труд „*Traité de grande tactique ou relation de la guerre de Sept ans, extraite de Tempplhoff commentée et comparée aux principes et opérations de la dernières guerres; avec un recueil des maximes les plus importantes de l'art militaire*” („Очерк за военното изкуство за решаване на военни задачи”), който е издаден в Париж (Франция) през 1805 г., разбира под термина логистика: „офицери, които определят квартирите и лагерите на военните части, посочват направлението за движение на военните колони, определят местата за разполагане на войските. За да се разпореда правилно кога да тръгнат и как да се придвижат войсковите колони от различните точки, с цел да се съсредоточат в решаващия район на оперативната зона, и по този начин да се осигури успех на военната кампания, са необходими аналитични и емпирични изследвания”. През 1837 г., като личен преподавател на Руския престолонаследник Александър II (1818 – 1881), Жомини пише за него своя трактат по военна логистика „*Precis de l'art de la guerre*” („Кратък курс на военното изкуство”), който впоследствие е преведен в различни държави. Новото в разработките е включване на управленски аспекти в понятието логистика. През 1865 г. „Очерк за военното изкуство за решаване на военни задачи” е преведен („*Treatise on grand military operations*”) в Съединените американски щати (САЩ) и въведен в практиката на армията им, а разбирането за логистиката като математическа логика е утвърдено от философския конгрес в Женева (Швейцария) през 1904 г. [19, с. 25 – 26; 24, с. 16 – 17].

¹ Никифор Уран е писал съчиненията си в епохата (963 – 969) по поръчение на византийския император Никифор II Фока (912 – 969).

В Русия (Санкт-Петербург), под редакцията на генерал-лейтенант Людвиг фон Зедделер (1791 – 1852) от 1837 г. до 1850 г., е издаден в четиринадесет основни тома и един допълнителен том (през 1852 г.) „Военен енциклопедичен лексикон“, в който се казва (в изданието от 1850 г.): „Логистиката е изкуство за управление на войските, както когато са близо, така и когато са отдалечени от неприятеля, като се извършват различни дейности по тяхното тилово снабдяване“ [2, с. 6].

Адмиралът от САЩ Алфред Тайер Махан (1840 – 1914) отбелязва с названието логистика „...определени въпроси от материалното снабдяване на военния флот“. През 1884 г. понятието логистика е въведено официално в терминологията на навигацията и флотското снабдяване на САЩ, а една година по-късно (през 1885 г.) адмирал Stephen B. Luce (1827 – 1917), по повод основаването на Naval War College, оповестява курса за подготовка по логистика, първоначално валиден само за навигацията на военния флот. През 1905 г. майорът от САЩ Chauncey Brooke Baker (1860 – 1936) издава „Наставление по военно изкуство“, отнасящо се за придвижването и снабдяването на армията, в което той официално въвежда понятието логистика като материално-техническо снабдяване на войската и различни варианти на нейната дислокация. През Първата световна война (1914 – 1918) офицерът от военноморската флота на САЩ Джордж Цирус Торпе (1875 – 1936) популяризира термина логистика в своя труд „Pure logistics: the science of war preparations“ („Теоретична логистика: науката за подготовка на война“) [7, с. 13; 8, с. 13; 9, с. 95; 25, с. 8].

След Втората световна война (1939 – 1945) изследванията в областта на логистиката и практическото им приложение са пренесени от военната сфера – в управлението на икономическите процеси (планиране, изпълнение и контрол) с цел теоретично обосноваване на минимизирането на разходите по решенията на стопанските ръководители [8, с. 13 – 14].

От средата на XX в. започва бурното развитие на логистиката като наука. Резултат от търсенията за повишаване на ефективността и ефикасността в придвижването на материалните и свързаните с тях потоци в икономиката, както и обединяването им в единна функция на управление на това движение [8, с. 14].

Логистиката се превръща в управленска концепция за движението на материалните потоци и свързаните с тях информационни, финансови и др. потоци, за постигането на определени цели с възможно най-малки разходи, както и за прогнозиране и стратегическо планиране. Базис са следните три фундамента:

- информационна концепция – установява се в края на 60-те години на XX в., като основните ѝ достижения са в развитието на информационно-управляващи логистични системи;
- маркетингова концепция – проявява се в началото на 80-те години на XX в., а основният ѝ принос е съсредоточаването на логистичните усилия и логистичния процес към дистрибуцията;
- интегрална концепция – развива се в последните години на основата на съвременните разбираня за бизнеса, т.е. отделните фирми и организации се възприемат като центрове на логистична дейност, пряко или косвено свързани в единен общ процес на управление на материалните и съпътстващите ги потоци [1, с. 68; 2, с. 8; 4, с. 1 – 2; 7, с. 22; 16, с. 6 – 7].

В своето развитие логистичната дейност преминава през няколко етапа:

- Дологистичен период (до 50-те години на XX в.) – дейностите по придвижване на материалните потоци и самото материално снабдяване се разглеждат като несвързани помежду си;
- Класическа логистика (60-те години на XX в.) – интегриране на дейностите за постигане на общи икономически резултати;
- Неологистика (началото на 80-те години на XX в.) – възможности за ефективно управление;
- Съвременна логистика (логистиката на XXI в.) – материалните потоци се обвързват с информационните, при пълно координиране и оптимизиране на дейностите, както и интегрирането им с компютърни и информационни системи [2, с. 6 – 7; 23, с. 6 – 7].

Съвременната модерна логистика е интердисциплинарна приложна наука (вътрешно структурирана система от знания, изградена чрез принципите на логическото мислене и базирана на строго доказани факти и твърдения, потвърдени от практиката) за интегрирано управление на материалните и съпътстващите ги информационни и финансови потоци с цел висококачествено обслужване на потребителите с минимални разходи. Тя ползва знанията на други науки, за които тя, от своя страна, е спомагателна наука. В последните години еволюцията на съвременната логистика се свързва с приложението на модерни компютърни и информационни системи. Употребата им е не само за оптимизиране на отделните операции, но и за всеобхватно координиране на отделните дейности [2, с. 9; 8, с. 21 – 22; 10, с. 719; 17, с. 53; 26, с. 13; 28, с. 16].

Обект на съвременната логистика са материалните потоци, извършването на услуги, както и др. подобни дейности и свързаните с тях информационни, финансови и др. потоци [8, с. 18 – 19; 13, с. 196].

Цел на съвременната логистика е осигуряването на необходимото равнище на обслужване на клиентите с минимални разходи [8, с. 26; 13, с. 197].

Задача на съвременната логистика е развиване и организиране на оптималността на процесите във всички стопански дейности [8, с. 27].

Предмет на съвременната логистика е взаимовръзката и движението на материалните и свързаните с тях информационни, финансови и др. потоци, във времето и пространството, от техните първоизточници до крайните потребители [2, с. 10].

От казаното следва, че инженерната логистика е интердисциплинарна приложна наука за управление (планиране, изпълнение и контрол) на съвкупността от действия и ресурси, необходими за осигуряването на ефикасна подкрепа на системата. Качеството на теоретичните разработки е приносът и факторът за практическото им използване и приложимост чрез инженерната логистика. Предизвикателството е да се изследва логистичната система, да бъде разбрана, както и нейните правила, а в резултат на това тя да е контролируема на практика. От своя страна логистичната система е сложна организационно завършена икономическа съвкупност от функционални и подсигуряващи ги подсистеми, които са широко интегрирани по между си и с външната среда с оглед на пълно обхващане и ефективно управление на логистичните процеси и дейности [5, р. 2 – 3; 8, с. 30 – 31; 14, с. 8 – 9; 17, с. 56 – 57; 26, с. 23].

Представената тематика, накратко и в най-общ план, предполага възможността да бъде предложен извода, че развитието на обществените отношения се съпътства и от историческото израстване на логистиката. В нея се отразяват научните достижения и човешкия потенциал за придобиване на нови знания и опит².

References:

1. Banabakova, V. *Logistichnoto obsluzhvane kato iztochnik na konkurentni predimstva*, V: *Suvremennata logistika – biznes i obrazovanie*, Sbornik s dokladi ot Mezhdunarodna nauchno-prakticheska konferentsiya po povod 10-godishninata ot suzdavaneto na spetsialnost „Logistika” v Ikonomicheski universitet – Varna (19 – 20 oktombri 2017 g.), V., (BG), 2017, 62 – 72, Nauka i ikonomika, IU – Varna, PB IU – Varna.
2. Banabakova, V. (2013) *Logistika.*, V.T., (BG), IK NVU Vasil Levski – Veliko Turnovo.
3. Blagoev, B., Atanasov, B., Angelov, D., Tonkova, E., Blagoeva, S., Dimitrova, V., Zhelyazkova, D., Vasilev, Yu. (2009) *Stopanska logistika*, V., (BG), Nauka i ikonomika.
4. Blagoeva, S. *Korporativna logistika (kurs lektzii). Modul I*, V: <<https://www.tetradka.bg/files/files/1396877006-modul-pdf.pdf>>, (BG), 20.06.2018.

² За превод от руски език благодарностите са към Милена Георгиева – уредник на къща музей „Панайот Волов” гр. Шумен при Регионален исторически музей гр. Шумен; За превод на английски език благодарностите са към Георги Георгиев – преводач.

5. Bogdanov, A., Dyankov, Pl. *Optimization models in logistic engineering /study/*, V: International scientific refereed indexed online journal with impact factor "SocioBrains", S., (BG), 2017, Issue 37, 1 – 41, Smart Ideas – Wise Decisions Ltd., <<http://sociobrains.com/bg/top/issues/Issue+37%2C+September+2017/>>, 21.06.2018.
6. Botev, B. (2002) *Voenna logistika. Uchebnik*. Purvo izdanie., S., (BG), Voенно izdatelstvo EOOD.
7. Botev, B. (2001) *Voennata logistika na Bulgaria prez XXI vek. Chast purva. Sustoyanie i perspektiva*, S., (BG), Voенно izdatelstvo EOOD.
8. Botev, B., Genov, G., Botev, Sv. (2015) *Tehnicheska logistika.*, Sh., UI Episkop Konstantin Preslavski.
9. Dimitrov, S. *Teoretichni osnovi na logistikata. I.Vuvedenie v logistikat.*, V: Spisanie „Dialog”, S., (BG), 2007, 2, 91 – 112, <https://www.uni-svishtov.bg/dialog_old/I-MagBg.htm>, 20.02.2017.
10. Dimitrova, N. *Zavisimostta tehnologichno obuchenie – obshta i chastna didaktika*, V: Godishnik na Shumenskiya universitet „Episkop Konstantin Preslavski”, T. XIX D, Nauchni trudove ot Konferentsiya „Inovatsii v obrazovaniето”, 25 – 27 septemvri 2015, Pedagogicheski fakultet, Sh., (BG), 2015, 719 – 725, UI Episkop Konstantin Preslavski.
11. Dybskaya, V., Sergeyev, V. (red.) (2017) *Logistika. Chast' 1*. Uchebnik dlya bakalavriata i magistratury., M., (RU), Yurayt.
12. Dybskaya, V., Zaytsev, Ye., Sergeyev, V. (red.), Sterligova, A. (2014) *Logistika. Integratsiya i optimizatsiya logisticheskikh biznes-protsessov v tsepyakh postavok*. Uchebnik dlya MVA., M., (RU), Yeksmo.
13. Fileva, P., Rakovska, M. (rets.), Tolev, M. (rets.) (2015) *Kontseptualen model za izsledvane obsluzhvaneto na klientite na logistichniya sektor*, V: Todorov, F. (red.), LOGISTIKATA – VUZMOZHNOСТИ I PREDIZVIKATELSTVA, Dokladi ot Devetata mezhdunarodna nauchna konferentsiya „Logistikata v promenyashtiya se svyat”, Uchebno-ozdravitelna baza na UNSS, s. Ravda, 23 – 25 septemvri 2014 g., Pod redaktsiyata na prof. d-r Filip Todorov, S., (BG), 192 – 198, IK – UNSS.
14. Genchev, E. (2017) *Stopanska logistika (Leksionen kurs)*. Purvo izdanie., S., (BG), Valdes-VV-GV.
15. Georgieva, M. (2018) *Planut na general Antoan-Anri Zhomini za prevzemaneto na Shumenskata krepost v Rusko-turskata vojna 1828 – 1829 godina.*, V: Sbornik dokladi ot Godishna universitetska nauchna konferentsiya na Natsionalniya voenen universitet „Vasil Levski” (Veliko Tarnovo, 14 – 15 juni 2018 g.) – Tom 2, Nauchno napravlenie „Pedagogicheski i humanitarni nauki” i „Sotsialni, stopanski i pravni nauki”, V.T., (BG), 61 – 69, IK NVU Vasil Levski.
16. Goryayev, N., Larin, O. (2017) *Osnovy logistiki. Uchebnoye posobiye*, Ch., (RU), ITS YuUrGU.
17. Kosturkova-Parashkevova, M. *Profesionalizmut – edinstvo ot znaniya, umeniya i moral*, V: Godishnik na Universitet „Prof. Asen Zlatarov” – Burgas, B., (BG), 2015, Tom XLIV, Kn. 2, Obshtestveni nauki, 53 – 59, Libra Skorp.
18. Levkin, G. (2009) *Logistika: teoriya i praktika*, Rn/D, (RU), OOO Feniks.
19. Makedonska, D., Dimitrov, I., Petrov, R. (2005) *Logistika.*, V., (BG), OPB TU – Varna.
20. Mirotin, L., Pokrovskiy, A. (2012) *Osnovy inzhenernoy logistiki na transporte. Uchebnoye posobiye*, M., (RU), Rotaprint MADI.
21. Nikolayeva, L. (2013) *Istoriko-nauchnyye aspekty stanovleniya logistiki.*, V: Nauka i molodezh: problemy, poiski, resheniya, Trudy Vserossiyskoy nauchnoy konferentsii studentov, aspirantov i molodykh uchenykh (14 – 15 maya 2013 g.), Vypusk 17, Gumanitarnyye i ekonomicheskiye nauki, Chast' I, N., (RU), 22 – 26, ITS SibGIU.
22. Porozhanov, K. *Makedoniya i makedonite prez Antichnostta (Kulturno-istoricheski belezhki)*, V: Nauchno-izsledovatel'sko elektronno spisanie „Izvestiya po istoriya”, B., (BG), 2005, Br. 3, Yugozapaden universitet „Neofit Rilski”, Pravno-istoricheski fakultet, Katedra po istoriya, 1 – 5, <<http://www.history.swu.bg/PDF/p.pdf>>, 01.05.2018.

23. Samatova, T. (2015) *Osnovy logistiki. Uchebnoye posobiye*, U., (RU), UGTU.
24. Shcherbakov, V. (red.). *Osnovy logistiki.*, 2009, M. – M., (RU), FINEK – Sankt-Peterburg, ID PITER.
25. Stepanov, V. (2007) *Logistika v tovarovedenii.*, M., (RU), ITS Akademiya.
26. Todorov, F. (2017) *Proektirane na logistichni sistemi*. S., (BG), IK – UNSS.
27. Tsankova-Petkova, G. (prevod.) (1964) *Anonimen avtor. Suchinenie za voennoto izkustvo.*, V: *Izvori za bulgarskata istoriya*, Tom IX, Voynov, M. (sust.) i dr., Gratski izvori za bulgarskata istoriya, Tom V, S., (BG), 277 – 280, BAN.
28. Vasilev, S. (2018) *Luzhenauka, psevdonauka i kachestvo na vissheto obrazovanie (Edna nova traktovka na ponyatiето „psevdonauka“)*, V: Spisanie „Nauka“, S., (BG), Kn. 1, 15 – 19, SUB.